

Բովանդակութիւնը շրաւականին հետաքրքրական է: Թարգմանչի յաւելուածն էլ լաւ է:

288. Ժխախոտը եւ իւր վնասները Կ. Մելիք-Շահնազարեանց: Շուշի, 1888. 49 փքրդ. եր. գինը 10 կոպ.

Հանրամատչելի եղանակով կազմուած բաւականին հետաքրքրական գրքոյկ է: Արժէ կարդալ, մանաւանդ ծխող կամ ծխելու միտում ունեցող պատանիներին հարկաւոր է:

289. Կեանքը ծովերի խորքերում Վ. Լուսկէիչի: Թրգմ.: Ստ. Մալխասեանցի: 50 պատկերով, Թֆլս. 1903. Հրատ. Գ. Գալստեանցի: 96 միջ. եր. գինը 30 կոպ.

Ծովային կենդանիների ու բոյսերի աշխարհից ամենագրաւիչ բաներն են նկարագրուած: Ընտիր է:

290. Կենդանիների ընագոյն ու հասկացողութիւնը Ա. Զիլինկարեանի ու Տ. Ռաշմաճեանցի: Ալքանդրպլ. 1897. գինը 8 կոպ.

Լաւ ընտրութեամբ կազմուած նիւթեր են:

291. Կենդանիների աշխարհում Վ. Լուսկէիչի: Թ. Հ. Հ. Ը. 1898, պատկերազարդ, գինը 30 կոպ.

Հետաքրքրական երեոյթների նկարագրութիւն է, բայց թուլցիկ:

292. Հանրամատչելի ընախօսութիւն Վ. Լուսկէիչի: Թրգմ. Կոստ. Գիւլնազարեանց: Թ. Հ. Հ. Ը. 1893. 362 միջ. եր. գինը 1 ռ.

Բնախօսութեան մասին գրքեր կարդացած ընթերցողն էլ այս գրքում կը գտնի շատ հետաքրքրական նոր բաներ: Խնամքով մշակուած է: Շատ արժէ կարդալ:

293. Մարմնամարզութիւն 25 պատկերով բժ. Ա. Բուդոլեանցի: 51 միջ. եր. գինը 20 կոպ.

Կարեւոր է ոչ միայն կարդալ, այլ ըմբռնել ու գործադրել:

294. Մեղունքեր Լ. Լ. Լանգըստրոմի: Թրգմ. ռուս. Զուկ: Թֆլս. 1898. 80 միջ. եր. պատկերազարդ:

Մեղունքերի կեանքից վեր առած նիւթը իր մանրամասնութիւններով շատ հետաքրքրական է:

295. Ուլ է հնարել երկաթուղին: Կազմ. Եր. Ղազար-  
եանց: Թֆլս. 1888. 24 միջ. եր. գինը...

Խօսում է Ստեֆենսոնի աւելի պատանեկութեան՝ քան թէ  
նրա արած այս մեծ գիւտի մասին: Հետաքրքրութիւն կարող է  
շարժել:

14—16 տարեկանների համար:

296. Առողջապահական գրոյցներ բժ. Ա. Բուդուղեան-  
ցի: Սպրդ. 1897. գինը 15 կոպ.

Հետաքրքրական բաներ կան մէջը, բայց այս գրու-  
ածքը հեղինակի լաւ ծշակուած աշխատութիւններից չէ:

297. Դալիլէյ նրա կեանքը և գիտական գործունէու-  
թիւնը: Կազմ. Հ. Առաքելեանց: Թֆլս. Թ. Հ. Հ. Ը. 1899. փք-  
րդ. 102 եր. գինը 25 կոպ.

Դալիլէյի շատ հրահանգիչ կեանքն ու գիտական գործու-  
նէութիւնը նկարագրուած է հետաքրքրական եղանակով:

Շատ ընտիր է:

298. Դողէրոցը կամ մալարիա. նկարներով: բժ. Վ. Ար-  
ծրունու: Թֆլս, 1902. 31 միջ. եր. գինը 5 կոպ. Զրոյցներ  
№ 5.

Ինչ որ կարեւոր գիտնալիք բաներ կան այս մասին, մատ-  
չելի եղանակով նկարագրուած է:

299. Թորքախտ կամ քարակացաւ, Վ. Արծ: Զրոյցներ № 4.  
Թֆլս. 1902. 48 միջ. եր. պատկերազարդ. գինը 10 կոպ.

Ուշադրութեան արժանի գրուածք է:

300. Ինֆլուէնցա կամ նոր ցաւ բժ. Վ. Արծրունու: բժ.  
գրոյցներ № 6. Թֆլս, 1902. 16 փքրդ. եր. գինը 3 կոպ.

Ինֆլուէնցիայի, սրանից առաջացած հիւանդութեանց և  
հիւանդի պահպանութեան վերաբերեալ գրուածք է:

Արժէ կարգալ:

301. Ծաղկահատութեան հնարող Դր. Զեննէր: Հեղ (?)  
Թրգմ. տիկ. Մարգարիտի: Մոսկուա, 1890.

Բաւականին հետաքրքրական են այս գիւտի պատմու-  
թիւնն ու վերջնական հնարիչի կենսագծերը:

302. Հանրամատչելի նկարագրական աստղաքաշխու-  
թիւն 100 նկարով կազմեց Կաթիլ Ֆլամարիոն. Թրգմ. Տ. Յովհ-  
աննիսեանցի: Թ. Հ. Հ. Ը. 1893. 353 միջ. եր. գինը 1 ռ.

Բաւականին պարզ ու ամփոփ գաղափար է տալիս տիե-  
զերական մեծ մարմինների, նրանց յատկութեանց ու ընթաց-  
քների մասին:

Ընտիր է:

303. Հիպոտիզա՝ բժ. Վ. Արծրունու: 1892 և 1895 ա. և բ. մասերը: 202 միջ. եր. գինը 25 կոպ.

Իր տեսակում այս միակ հաւաքածուն մեր գրականութեան մէջ՝ հետաքրքրութեամբ կարդացուած է:

304. Հրաշալի դար: 19 դարի դրական ու բացասական կողմերը: Ըօլլէս պրօֆ. Ա. Ռ. Թրգմ. Ս. Լիսիցեանցի: «Մուրճից» արտատպուած Թֆլս. 1903. գինը 80 կ.

Ամբողջ դարի նշանաւոր գիւտերի ամփոփ ու շատ հետաքրքրական նկարագրութիւնն է:

305. Հոգին և ուղեղը Դ. է. Ալբէրտի: Թրգմ. բժ. ուս. Արշ. Մնացականեանցի: Մոսկուա, 1899. մեծդ. եր. գինը 15 կոպ.

Ուղեղի զանազան մասերի գործածութիւնները (ֆունկցիա) հոգեկան կեանքի համար՝ համոզիչ ու պարզ կերպով նկարագրուած են:

Շատ հետաքրքրական գրուածք է:

306. Մի խմիր բժ. Վ. Արծրունու: Զրոյցների № 1. Թֆլս. 1901. 38 միջ. եր.

Շատ ազդու և վերին աստիճանի համոզիչ գրուածք է:

307. Մի ծխիր բժ. Վ. Արծրունու: Զրոյցների № 7. Թֆլս. 1902. 31 փքրդ. եր. գինը 5 կոպ.

Շատ համոզիչ ու ազդու գրուածք է:

308. Մի կտոր հացի պատմութիւն Մոսէի: Թարգմ. Հ. Դուկասեանցի: Թֆլս. 1871. 234 միջ. եր. գինը...

Թէև նոր գիրք չէ, բայց և այնպէս իբրև հանրամատչելի գրուածք հրապարկի վրայ մնալու ամեն իրաւունք ունի: Ընդարձակօրէն խօսուած է բնախօսական երևոյթների և սրանց առնչակից բնագիտական ու այլ երևոյթների մասին:

Հարցասիրութիւն զարգացնելու զգալի ոյժ ունի:

309. Ոգոլից ըմպելիքների վնասակարութիւնը: Գրեց Կոստ. Մելիք-Շաշնազարեանց: Շուշի 1889. 30 միջ. եր. գինը 10 կոպ.

Հանրամատչելի ձևով կազմուած բաւականին հետաքրքրական գրքոյկ է: Արժէ կարդալ:

310. Ոյժեր Ա. Զիլինկարեանցի և Տ. Ռաշմաճեանցի: Ալբանդրպլ. 1897. գինը 5 կոպ.

Վեր առած վերացական նիւթերի մշակումը հաւասարապէս չէ յաշոյղուել, բայց և այնպէս՝ արժէ կարդալ:

311. Վարակիչ հիւանդութիւններ և նրանց թոյնը բժ.

Վ. Արծրունու: Զրոյցների № 3. պատկերազարդ: 82 փքրդ, եր. գինը 15 կոպ. Թֆլս. 1902.

Մեծ հետաքրքրութեամբ կը կարդացուի:

312. Զուռն և նրազ բժ. Ա. Բուդուղեանցի: Սպրդ. 1903. 110 միջ. եր. գինը 25 կոպ.

Հանրամատչելի կերպով բացատրուած է երազի և քունի էութիւնը մեր կեանքի համար:

Հետաքրքրութեամբ կը կարդացուի:

313. Օգտակար եւ վնասակար մեկրորդներ ու օղի փոշին բժ. Գ. Սարգսեանցի: Նկարներով, Թֆլս. 1898. փքրդ. 75 եր. գինը 15 կոպ.

Միկրորդների մեծ դերը օրդանական աշխարհում նկարագրուած է հետաքրքրական կողմից: Ափսոս որ լեզուն ծանր է: 16 ու անելի տարիք ունեցող ընթերցողներին համար:

(Սառն նիւթեր):

314. Աղջիկ, առողջապահական ու բարոյագիտական էտիւդ բժ. Վ. Արծրունու: Թֆլս, 1903. 224 միջ. եր. գինը 60 կոպ. Շատ յանձնարարելի գրուածք է բացի ծնողներից նաև դեռահաս օրիորդներին:

315. Դատաստանի օրը Կորոլէնկօի: Թարգմ. Մուշէ Վարդապետի, Թֆլս. 1902. 72 մեծդ. եր. գինը 40 կոպ.

Գեղջողներն ակներև տեսնում են, թէ ինչպէս ոչ միայն հրէան, այլ և քրիստոնեան պատրաստ է հարստանալու և աւելի էլ, երբ սանձը ձեռքն է ընկնում:

Հումորիստական տպաւորիչ բովանդակութեամբ գրուածք է:

316. Նրեր մահ Լ. Ն. Տոլստոյի: Թրգմ. Ա. Ա. Ալքսանդրալ. 1993. 28 եր.

Նկարագրում է թոքախտաւոր տիրուհու, կառապանի և փայտհատի կացնի ծայրից ընկնող ծաւի մահը:

Սրտառուչ է:

317. Ի՞նչ է երջանկութիւնը ըստ Լ. Տոլստոյի, երկր. տպ. Վլշպտ. 1902. 24. եր.

Սօսւում է երջանկութեան աղբիւրների մասին:

Արժէ կարդալ:

318. Ի՞նչպէս պահպանուել խղերայից, Հեզ ( ). Թրգմ. ռուս. Ժղլրդկն գրդրն № 9. փքրդ. 23 եր. գինը 5 կոպ.

Սօսւում է խղերայի պատմութեան, էութեան, ծագման, տարածման մասին և այն մասին թէ ով է աւելի տրամադրուած լինում խղերայով հիւանդանալու. բացատրում է թէ ինչ

միջոցներով կարելի է պահպանուիլ հիւանդանալուց և ինչ միջոցներ կարելի է գործ դնել հիւանդութեան ժամանակ:

Հետաքրքրական է:

319. Ժառանգականութիւն եւ դաստիարականութիւն  
բժ. Ա. Բուդուղեանցի: Սպրգ. 1901. 72 միջ. եր. գինը 15 կոպ.

Այն կարծիքն է յայտնում հեղինակը, որ ժառանգական լատկութիւնները դաստիարակութեան շնորհիւ կարելի է քիչ թէ շատ փոփոխութեան ենթարկել: Պահանջում է ներդաշնակ կրթութիւն:

Արժէ կարգալ:

320. Խժրողներ պրոֆ, Բողղանովի, Թրգմ. Լ. Մելիք-Աղամեանցի, Թֆլս. 1897. գինը 50 կոպ.

Հետաքրքրական բնապատմական նիւթեր են, բաւականին լաւ գրուածք է:

321. Կաղիք եւ քարեգործութիւն բժ, Ա. Բուդուղեանցի:  
Ն. Նախիջևան, 1901. 85 միջ. եր. գինը 15 կոպ.

Խօսում է աղքատութեան ու չքաւորութեան մասին և այն մասին, թէ ինչպէս պէտք է այդ չարիքների առաջն առնել, ինչպէս սահմանափակել նրանց աշխատանոցների և անկեւանոցների միջոցով:

322. Ուրանիա Կամիլ Ֆլամարիոնի: Աստղագիտական վէպ. Թրգմ. Ֆրնս. Հ. Առաքելեանցի: Թֆլս, 1900. 376 միջ. եր. գինը...

Սա մի հիանալի գիրք է տիեզերական մեծ խնդիրներով հետաքրքրուող զարգացած ընթերցողի համար: Ներկայ ու հանդերձեալ կեանքին, նիւթին, հոգուն, շարժողութեանը, ձգողութեանը ևայլն վերաբերեալ խնդիրների մասին, հոգիների փոխադարձ ազդեցութեանց մասին, հեռաւորութեանց մէջ խօսում է հոչակաւոր հեղինակը վիպական գրաւի՛ եղանակով:

323. Ուղեւորութիւն յԱյրարատ կամ լիշատակարան տպաւորութեանց ճանապարհին յԱյրարատ. Դ. Լ. Մորդովցի-եվի: Թրգմ. Հ. Բերովքէ վ. Քուշնարեանի: Վնտկ. Ս. Ղազար. 1895. 181 միջ. եր. գինը 75 կոպ.

Ուղեւորը լուսաւոր մարդուն յատուկ աչքով դիտում է բնութիւնն ու մարդիկ և ցաւօք ու պատկառանքով յիշատակում այս երկրի անցեալը: Ամեն բան նկարագրւում է իր իսկութեամբ:

Մինչև վերջը հետաքրքրութեամբ կարդացւում է:

324. Ուղեւորութիւն Չերնօգորեայում Պիէր Լօտի: Թրգմ.

Հ. Տէր Աւետիքեանցի: Թֆլւ. 1893. 38 մեծդ. եր. գինը 10 կոպ.

Երկրի ու ժողովրդի հետաքրքրական նկարագրութիւն է: Արժէ կարգալ:

325. Չարլզ Դարվին Կ. Տիմերեազեւի: Թրգմ. Ս. Տէր Գասպարեանցի, Բագու, 1900. 65 միջ. եր. գինը 26 կոպ.

Ընտիր դասախօսութիւն է այս մեծ մարդու գիտական գործունէութեան ու կեանքի մասին:

326. Պասկալ, նրա կեանքը և գիտական գործունէութիւնը: Թրգմ. Բ. Բաղտ. Թ. Հ. Հ. Ը. 1899, միջ. 96 եր. գինը...

Այս ականաւոր մարդու կեանքի նշանաւոր երևոյթները, որ արտայայտել է նա իբրև մարդ ու գիտնական, հրահանգիչ բաներ շատ ունի, թէև հիւանդագին, անորմալ կողմեր էլ ունի այդ կեանքը:

Զարգացողների համար ուշագրաւ ընթերցանութեան գրուածք է:

327. Սասուն Ա. Քալանթարի: Աշխարհագրական քարտէզով: Երր. տպ. Թֆլւ. 2895. 62 միջ. եր գինը 20 կոպ.

Երկրի, ժողովրդի անցեալ ու ներկայ կեանքի բաւական բաղմակողմանի և ուշագրաւ նկարագրութիւնն է:

Շատ արժէ կարգալ:

328. Ստամոքսի կատարը (Ստամոքսի մի քանի հիւանդութիւնները) բժ. Վ. Օրլովսկու, Թրգմ. բժ. Ա. Բուդուգեանցի: 77 միջ. եր. գինը 20 կոպ: սպրդ. 1903.

Շատ հետաքրքրական գրուածք է լաւ սիստեմով կազմուած:

329. Վարակիչ հիւանդութիւններ, սոցա, յատկութիւնները, ծագման ու տարածման եղանակները և նախապաշտպանողական միջոցները: Հաւաքեց բժ. Գ. տէր Գրիգորեանց: Վզրշպտ. 1880. 53 մեծդ. եր. գինը...

Ոստում է ծագկի, կարմրուկի, սկարլատինի, բժաւոր տիֆի, անդրադարձ տենդի, զիֆտերիտի, ընդհատ տենդի, խոլերայի, դեղին տենդի, որովայնատիֆի և ժանդախտի մասին: Այս գրուածքի հիմնական տեսութիւնը տարբեր է սովորականից. ճշգրիտ և պարզ ու առողջներին հեռացնելը և ոչ էլ կարանտինը չեն կարող ազատել մարդուս խոլերայից, տիֆից ու ժանտախտից... այլ գետնաբուժութիւնը, գետինը, նրա խորքերի մաքուր պահելը:

Իբրև առանձին տեսութիւն հետաքրքրական է:

330. Վերելք յԱյրաւատ գրեց Ճէյմս Պրայս, անգամ

Անգլիոյ հասարակաց խորհրդարանի: Թրգմ. Գ. Յ. Բարա-  
զեանի: Պօլիս, 1890. 109 միջ. եր.

Հայասէր անգլիացու այս արկածալի նկարագրութիւնը  
մեծ հետաքրքրութեամբ կը կարդացուի: Առանձին ուշադրու-  
թեան արժանի է այն հանգամանքը, որ այս երջանիկ ուղևորը  
Արարատի գագաթին հասած ժամանակը ամբողջ ահագին շր-  
ջակայքում այնպիսի ջինջ հորիզոն է ունեցել, որ հեռադիտա-  
կով կարողացել է «ճշտիւ» դիտել «Տաւրոս լեռանց ծայրա-  
գոյն շղթաները, Պինկէոլ Տաղի, Միբան տաղի հրաբխային  
մեծ լեռը, Ատրպատականի վրայէն Կասպից ծովու վրայ նայող  
Սալալան Տաղը... Քրդաստանի և Ասորոց լեռները»:

331. Դէպի Արարատ ուղևորութիւնը: Բնութեան նկա-  
րագրութիւններ: Արշալոյս Մխիթարեանցի. Հանրամատչելի  
գրադարան VII Հ. Առաքելեանցի: Թֆլս. 1904. փքրդ. 159 եր.  
գինը 40 կ.

Հայրենասիրական բուն զգացմունքներով տոգորուած  
նկարագրութիւն է բնութեան, որի վեհութիւնը Արարատի  
պէս հրակայ լեռան գագաթից անմիջական կերպով զգալի է  
դառնում բոլոր դիտողներին:

332. Վիրաբուժական հիւանդութիւնն եւ օպերացիա բժ.  
Ա. Բուդուղեանցի. 29 միջ. եր. գինը 6 կոպ. Սպքգ. 1902.

Խօսում է անդամահատութեան ենթակայ հիւանդութեանց  
և առանց ուշացնելու օպերացիա անել տալու անհրաժեշտու-  
թեան մասին:

Շատ համոզիչ է:

333. Օրը եւ կեանքը Գ. դը. Վարինյի'ի: Թրգմ. ռուս.  
Ե. Տէր Յակոբեանցի: Թ. Հ. Հ. Ը. 1898. 68 փքրդ. եր. գինը  
10 կոպ.

Մի շատ ընտիր գրուածք է օդի և նրա մեծ դերի մա-  
սին օրգանական կեանքում: Շատ արժէ կարդալ:

334. Որսի գնդակ Օստրովսկու ժողովածուից: Թարգմ.  
տ. Տ. Կոստանեանցի, Թֆլս, 1894, 88 եր. գին 5 կոպ.

Մի մարդ պատմում է, թէ ինչպէս ինքը երեխայ ժա-  
մանակ հօր հետ որսի գնալիս շտապում է, նրա ոտը վիրաւո-  
րում է ու կտրելու պատճառ դառնում, բայց որ ինքը շատ  
էլ մեղաւոր չէր եղել. հայրը հրացան արձակելու կերպը ի-  
րան սովորեցրած չէր եղել: Պատմում է այդ երեխայի հո-  
գեկան տանջանքը և հօր համբերութիւնը, որ մինչև անգամ  
չկշտամբեց նրան: Մորալը՝ համբերողութիւն:

Արժէք չունի:

335. Աշխէն ու Մարգարիտը Օ. Ռօզովայի:—Նուէր Մա-

նուկներին—Թարգմ. ռուս. Թֆլւ, 1897, 46 միջ. եր. գին 10 կոպ. 10—12 տարեկանների համար:

Հարուստի աղջիկ Մարգարիտը աղքատի աղջկան, Աշխէնին, թէ ծանր աշխատութեան մէջ է օգնում և թէ հիւանդութեան ժամանակ ամեն կերպ խնամում է նրան:

Տպաւորութիւն գործում է:

336. Գիղական աղքատ Գիւրի դը Մոպասանի, Թարգմ. օր. Մ. Մալուսեանի Թֆլւ, 1891. հեռեկալ գրքոյկի հետ գիրը 5 կոպ. 14—16 և աւելի հասակ ունեցողների համար:

Երկու ոտքով ֆլասուած թշուառ աղքատը մի օր չորս գիւղ է անցնում՝ առանց մի կտոր հաց ողորմութիւն ստանալու, այնպէս որ խեղճը հարկադրւում է ճանապարհին մի հաւ գողանալ: Այս բանի համար նրան բռնում, սաստիկ ծեծում են ու բանտարկում, ուր նա թէ ծեծից ու թէ քաղցածութեանը այլ ևս չգիմանալով մեռնում է:

Շատ խոր է տպաւորութիւնը:

337. Գիղական ջութակահար Գիւրի դը Մոպասանի, տ. նախընթացը: 12—14 և աւելի հասակ ունեցողների համար:

Մի գերմանացի ուրախ սրտի տէր ու բարեսիրտ ջութակահարի կեանքն է նկարագրւում, որ մինչև իր կեանքի վերջին օրը շնորհիւ իր ջութակին ուրիշներին ու իրան շարունակ երջանիկ ժամեր անցկացնելու առիթներ էր ներկայացնում: Գեղեցիկ տպաւորութիւն է գործում:

338. Առաջին վիշտ: Նուէր մանուկներին: Օ. Ի. Շմիդտի: Թարգմ. ռուսերէնից: Թիֆլիս, 1896. 64 միջակ եր. գիրը 10 կոպ:

Նախ նկարագրւում է 5 տարեկան մանուկների կեանքի երջանիկ օրերը, եթէ կարելի է այսպէս անուանել խոհարարունու այդ խղճուկ աղջկայ այն օրերը, երբ տանտիկինը շնորհ անելով՝ երբեմն նրան թողնում էր ներս իր ագնուազարմ զաւակների հետ խաղալու համար: Վայ այն երջանկութեան, երբ խեղճուկին մերթ առ մերթ նա զգալ էր տալիս, որ այդ իր տեղը չէ... Ապա նկարագրւում է այս փոքրիկի վիշտը մօր հիւանդութիւնից ու մահից առաջացած: Մահը այսպիսի փոքրիկների համար անհասկանալի բան է: Եւ ըստ իս՝ լաւ կանէին հեղինակները, եթէ այդպիսի նիւթ ընտրէին իրանց փոքրիկ ընթերցողների համար: Ամեն ըոպէ զգում ես կարդալիս, որ կեղծ լարի հնչիւն ես լսում:

339. Գոհարիկը եւ Աստղիկը: Նուէր մանուկներին: Ա. Ն. Աննենսկայաի: Թարգմ. ռուսերէնից: Թֆլւ. 1897. 60 միջակ

եր. գինը 10 կոպ. գուցէ 14—16 տարեկաններին հետաքրքիր է:

Հակադրուած են երկու 13 ու 14 տարեկան աղջիկներ: Մէկը անհանգիստ է, կամակոր, բայց ուրիշին կարեկից, իսկ միւսը թէև այս պակասութիւնները չունի, սակայն անտարբեր է դէպի շրջապատողները: Կարծես թէ հեղինակն ուզեցել է երկու տարբեր բնաւորութիւններ նկարագնել, բայց ոչ մէկից և ոչ միւսից մի այնպիսի բան դուրս չէ եկել, որ գոնէ դեռահաս ընթերցողները գրաւուէին, նրանց միտքը կամ զգացմունքը կենտրոնանալ կարողանար այս կարգացածների վրայ:

340. Առակներ քնական պատմութիւնից: Նուէր մանուկներին, Վազների: Թֆլիս. 1900. 29 մեծադիր եր. գինը 12 կոպ.: 10—12 տարեկանների համար:

Այգեպան զատկի ճիճուն, զմուռը, վայրի ճագարները, չղջիկը, խորամանկ աղուէսը և այն հարցը թէ՛ «իսկոն են վերև թռչում սապնի փամիռշտները» կազմում եմ այս գրքոյկի բովանդակութիւնը:

Հեղինակը իրան յատուկ հմտութեամբ նկարագրում է պարզ ու գրաւիչ ձևով այս առարկաները:

341. «Անճնագորհ մանուկ: Նուէր մանուկներին: Օ. Բօգովայի: Թարգմ. ուսէրէնից: Թֆլիս. 1905. 46 միջակ եր. գինը 10 կ. 10—12 տարեկանների համար:

Անտառապանի մահից յետոյ նրա ընտանիքը ողորմութեան կարօտ է մնում: Նրա փոքր որդիներից մէկը տեսնելով մարդկանց անտարբերութիւնը, վճռում է քաղաք երթալ, գործի լինել և ընտանիքին փող ուղարկել: Այնտեղ լուցկեավաճառ է դառնում: Մի անգամ լուցկի ծախելիս կատաղած շնից ազատում է մի հարուստի: զատրիկին, ինքը ծանր հիւանդանում է և ապա առողջանալով այդ հարուստը նրան ուսում է տալիս, նրա ընտանիքին՝ նիւթական ապահովութիւն և բոլորին էլ երջանկացնում է:

Տպաւորութիւն գործում է:

342. Արցունք, Դպրոցական կեանքից պատմուածք (պատկերներով) Ա. Ի. Կրասնեցկու: Նուէր Մանուկներին: Աղաթ Թարգմ. օր. Մ. Ս., Սրբ. 1907. 76 միջակ եր. գինը 15 կոպ. 12—14 տարեկանների համար:

Գիմնազիայի Գ. դասարանի աշակերտ Ֆոմինը խորթ մօր ու հօր շնորհիւ կեանքի դառնութեան բաժակը խմած մի երեխայ է: Մի օր իր վրէժը մարդկանցից առնելու համար՝ սղոցում է ուսուցչի ամբիոնի աթոռի ոտը: Գերմանական ծերունի բարեսիրտ ուսուցչի դասն է լինում. երբ նա նստել է ուզում,

սարսափելի կերպով վայր է ընկնում, ուշաթափում է: Ամբողջ դասարանը ցնցուած է բացի մէկի, Հարազործ Յոմինից: Յ. այդ Հարիբը պատճառեց գերմ. Յովհաննէն ուսուցչին, որովհետեւ ասէկոսէնների հիման վրայ այն գաղափարն էր կազմել սրա մասին որ սա ժլատ է, վաշխառու է: Բայց յետոյ բանից դուրս եկաւ, որ նա էր արգելք եղել Յոմինին՝ արտաքսելուն և նրա ինչպէս և ուրիշների ուսման վարձը գաղտնի վճարողն է եղել և այս պատճառով նոյնիսկ պարտքի մէջ ընկել: Երբ Յ. իր ձեռքը պատահմամբ ընկած թղթի շնորհիւ ճանաչեց այդ առթիւ մարդուն, սաստիկ ցնցուեց և ուզեց լիճը ընկնել, խեղդուել, ընկերն ազատեց:

Անշուշտ խոր տպաւորութիւն կը գործէ աշակերտ ընթերցողների վրայ:

343. Բոլ Բ. Սենտ-Իլերի: Նուէր մանուկներին: Թարգմ. ուսերէնից: Սրգ. 1903, 23 պատկերազարդ մեծ էր, գինը 12 կ. 8—10 տարեկանների համար:

Չար բուն ցերեկն ուղում է քնել հանգստանալ, որ գիշերը ուրիշ թռչունների բունները գողութեան երթայ, բայց մէկը միւսից յետոյ գալիս են թռչուններ, կենդանիներ ու նրա քունը խանգարում, վերջն էլ լաւ քցցում են նրան ու փախցնում:

Մանաւանդ գեղեցիկ ու արտայայտիչ պատկերների շնորհիւ տպաւորութիւն կը գործէ:

344. Փոքրիկ Պարոյրի արկածները, պատկերազարդ: Ա. Դ. Զացեպինայի: Նուէր մանուկներին: Թարգմ. ուսերէնից: Թիֆլիս, 1904, 71 փոքր. եր, գինը 10 կոպէկ:

Փոքրիկ Պարոյրը կամայականութիւն է անում, տանեցիք պատժում են նրան, հիւր գնում: Պ. նրանց ջգրու տանից փախչում է, գնում է ծառաստանը զբօսնելու, ճանապարհը կորցնում է, մի գիւղացի տղի ընկերանում: Սրանք մոլորուելով քաղաքից հեռանում են, սայլորդ գիւղացին փողի ակնկալութեամբ համաձայնում է նրանց իր գիւղը տանել, բայց կիսաճանապարհին չգիտես ինչու խեղճերին թողնում է անտառում, հեռանում: Նրանք այնտեղ շատ տանջւում են, Պ. սաստիկ հիւանդանում է, վերջը մի կերպ ընկերը գտնում գիւղը, ազատւում են: Պ. բժշկւում է, ընկերոջն էլ վարձատրում են, երկուսն էլ ուսում առնում, լաւ մարդիկ են դառնում:

Արժէր մի կամակորութեան համար այսքան խիստ պատիժ... շինծու է, շինծու Եւ շաբլոնական:

345. Ժամազործի յիշողութիւնները է. Շատրխանից ազատ Թարգմ. Շուշանիկ Խաթակեանի: Հրատ. Ստ. Լիսիցեան

և ընկ. 1905 թ., Թիֆլիզի Փոքրադիր 56 եր., գինը 8 կ., 14—16 ու աւելի հասակ ունեցողներին համար:

1912 թ. նապոլէօնեան ահաւոր պատերազմի էպիզոդներէից մէկն է, մի վերին աստիճանի ցնցող նկարագրութիւն մարդկային անպատմելի թշուառութեան:

Շատ արժէ կարդալ:

346. Լեզնիդաներ Յովհ. Թումանեանցի: Հրատ. Ստ. Լիսիցեան և ընկ. Թիֆլիզ, 1904 թ., 31 փքրդ. եր., գինը 15 կ. 10—12 և աւելի հասակ ունեցողներին համար:

Այս «Հայ բանաստեղծներ» գեղեցիկ ժողովածուի մէջ առնուած են հեղինակի հետեւեալ սիրուն լեզնիդները. Շունն ու Կատուն, Ախթամար, Անրախտ վաճառականներ, Անիծած հարսը, Արծիւն ու կաղնին, «Պօղոս ու Պետրոս», Փարուսնա և Լուսաւորչի կանթեղը:

347. Մի պտոյտ Ճապոնեայում՝ իմ յուշերից ու տպաորութիւններից, Հեղինէ Մելիք-Հայկազեանի: Հրատ. Ստ. Լիսիցեան և ընկ. Թիֆլ. 1905. 192 փքրդ. եր. գինը 40 կ.

Այս գեղեցիկ գրքոյկը իր սիրուն բովանդակութեամբ ու գեղեցիկ պատկերներով իրաւունք ունի մեր ճամպորդական գրուածքների շարքում բարձր տեղ ընելու: Արիասիրտ օրիորդ ճամբորդը մի ընտիր գրքոյկ է նուիրել իր ազգին՝ մի չքնաղ ժողովրդի ու երկրի հմայիչ բովանդակութեամբ: Որքան որ դրբեր ու յօդուածներ կարդացած լինէք այս երկրի ու մարդկանց մասին, այնուամենայնիւ լարուած ուշադրութեամբ կկարդանք մի հայ օրիորդի ստացած տրպաւորութիւնները նուրբ ու նկարէն արտայայտութեամբ:

348. Հէքիաթների աշխարհից: Հէքիաթներ I Դ. Աղա-յեանցի, Հրատ. Ստ. Լիսիցեան և ընկ. 5 պատկերով: Թիֆլիս, 1904. 38 միջակ եր. գինը 15 կ.

Ա. «Գիւլնազ տատի հէքիաթը» իսկապէս մի սիրուն ներածութիւն է Աղայեանցի հէքիաթների: Բ. «Այծատարը» մի խեղճ գեղջկուհի տղայ է լինում և ծնում է այն գիշերը, երբ մի հարուստ վաճառական այդ գիւղակն անցնելիս է լինում: Նա հրեշտակներից լսելով որ իր բաղդը այդ մանկանը պիտի անցնի, վճռում է նրան ոչնչացնել սպանել տայ, բայց ծառան խղճում է խեղճուկի վրայ թողնում է կենդանի: Այժը սնուցանում է որբուկին, սա գտնւում է մի պառաւի ձեռքով, պահւում, մեծանում է և հակառակ՝ նոյն վաճառականի երկրորդ խոտտովանքին՝ փոխանակ մահանալու՝ նրան փեսացանում է ու նրա բաղդին էլ տիրանում. իսկ խարդախ վաճառականն

ընկնում է այն հորի մէջ, որ պատրաստել էր տուել Այծատուրի համար:—Մանուկների սիրած հէքիաթներից է:

Գ. «Զանգի—Զրանգին» զոյգ առոյծներին, որ մարդակեր քրոջից փախած Թաթուխին ծառայում ու պաշտպանում են: Թաթուխը նրանց մօրը երկունքի ժամանակ օգնում է և այդ կորիւններին հետն առնում, տանում, մեծացնում է: Թ. ապաւինում է մի ընտանիքի, որ բաղկացած էր դևերի ձեռքով կուրացած մի ծերունուց ու պառաւից: Թ. կեանքը վտանգի ենթարկելով դևերի ձեռքից առաւ բերեց նրանց աչքերը բժշկեց: Ապա առիւծների շնորհիւ մի անգամ էլ ազատուեց մարդակեր քրոջից, մի հարուստ մարդու հանդիպեց, նրա հետ գրադ եկաւ, գրադ տարաւ ու գնաց ամուսնացաւ, երջանկացաւ: Արկածալի, բայց Աղայեանցի լաւագոյն հէքիաթներից է:

Դ. Մանուկ խանը, մի իմաստուն երեխայ է լինում, որ առաջին անգամ իր շնորքը ցոյց է տալիս եղնատիրոջ և իշատիրոջ վէճի ժամանակ: Գիժ եղի տէրը թէև մի քանի անգամ զգուշացնում է իշատիրոջը, սա չլսելն է դնում, եղը խփում է իշին ու նրա վրայ բարձած ձուերը կոտորատում: Մանուկ խանը խորհուրդ էր տալիս եղնատիրոջը համը մնալ դատաւորի առջև: Հարցուի որձի ժամանակ նա այդպէս էլ արաւ, ուստի իշատիրոջ համբերութիւնը կտրելով՝ ասեց դատաւորին որ նա ստում է. չէ՞ որ իրան բողոքել էր, որ էշը մի կողմ քշէ, եղը հարու կը տայ: Այսպիսով ճշմարտութիւնը բացւում է: Միւս դէպքն էլ անհաւատարիմ ծառայի կողմից տիրոջ թանկագին դահաբը սեպհականացնելն ու Մանուկ խանի իմաստութեամբ վկաների հակառակ ցուցմունքներից բանի էութիւնը երևան հանելն է: Իսկապէս ասած՝ «Մանուկ խանը» հէքիաթ է, այլ Սողոման իմաստունին վերաբերեալ նմանօրինակ աւանդութեան պէս մի բան:

349. Հէքիաթների աշխարհից: Հէքիաթներ II 7. Աղայեանցի: Հրատ. Ստ. Լիսիցեան և ընկ. Թիֆլիս, 1904. 4 պատկերով, 38 եր. գինը 15 կոպ.

Ա. «Եղեգնուհի»: Թագաւորը ուղղում է իր միակ զաւակին ամուսնացնել, իսկ սա շարունակ պատասխանում է որ հօրից ու մօրից ծնած ակջիկ չի առնիլ: Հայրը ճարահատուած՝ դէս ու դէն է ընկնում այդպիսի հարսնացու գտնելու. գտնւում է վերջապէս մի մարդ, որ խորհուրդ է տալիս նրան գնալ եղեգնուտը, մի եղեգ կտրել, ջուրը գցել, նրանից դուրս եկած աննման աղջիկը կը լինի իր որոնածը: Հէնց այդպէս էլ պատահում է, բայց միւսչև թագաւորը տուն կգնար մերկ հարսնացուին հագուստ բերելու, բոշան խեղդում է եղեգնուհուն ու նրա

տեղը բռնում: Թագաժառանգը, Թագաւորը զգուանքով են վերաբերում նրան, իսկ նա խարդախութեամբ եղեգնուհու բոլոր կերպարանափոխութիւններն էլ ոչնչացնել ձգտելով՝ աշխատում է նրա տեղը բռնել: Վերջը Եղեգնուհին հրաշքով այս ամենը գաղտնիքները բաց է անում, Թագաժառանգի հետ մուրադին հասնում, իսկ չար բռնան չարաչար պատժւում է:

Սիրուն հէքիաթ է:

Բ. «Ասլան Բալա»: Թագաւորի որդին, Վուրգը, իր մուրադին հասնելու համար ցածնկութիւն ունի վտանգաւոր ճանապարհը բռնելու, հայրն ու Աստղիկ քոյրն ընդլիմանում են: Վերջինս նրա համար, որ Վուրգին պէտք է ընկերակցէր իր սիրած Արսէնը, Ասլան-բալան, էգ առիւծի ծիծ կերած քաջ երիտասարդը: Բայց երկու քաջ ընկերները իրանց ասածն անում են, գնում 7 դէերի Անտես Աննման քրոջ առնում՝ ահաւոր կռիւ մղելով այդ հսկաների դէմ: Արսէնն ու Աստղիկն էլ իրար հետ են ամուսնանում ու այսպիսով երկու զոյգն էլ հասնում են իրանց մուրադին:

Այս ընտիր հէքիաթի մէջ ընկերասիրութիւնն է մասնաորապէս շեշտուած:

Գ. «Անտառի մանուկը», որ նաև «պախրատար» է անուանում, եղջերուի ստնտուութեամբ մեծցած մանուկ է: Անդաւակ Թագաւորին վիճակուած բախտը կատարւում է սրան գտնելով: Նա իր ճակատագրի ցուցմունքով պախրատուրի որդեգրում է և արժանաւոր ժառանգ ունենում:

Մի չքնաղ փոքրիկ հէքիաթ է, փոքրիկ մանուկների համար:

350. Մի անմեղ մարդու սոսկալի մահը, եղելութիւն: Վ. Վերիսաակի: Թարգմ. Պերճ Պոռեանց: Հրատ. Ստ. Լիսիցեան և ընկ. Թիֆլիս. 1905. փոքրագիր. 48 եր. գինը 6 կ.

Սոսկալի մահուան ենթարկուած մի անձնասէր բժշկի յիշատակարանն է այս գրքոյը: 1892 թ. Ռուսիայում պատահած խոլորայի ժամանակ բժիշկը թողնում է իր ընտանիքը և գնում տառապած ժողովրդին ծառայելու, իսկ սա նախապաշարմունքից դրդուած՝ սարսափելի կերպով զանակոծում է նրան, մինչև այն աստիճան, որ սկսում է նրա թոքերից արիւն հոսել: Մի կողմից անսահման անձնուիրութիւն, միւս կողմից զազանային անսահման ապերախտութիւն: Խոր վիշտը համակում է ընթերցողի սիրտը:

Յ. Տէր-Միրաքեան